

22 Hornsund – Mälby – Gäversnäs – Skedevi

HERRGÅRDSLANDSKAP

Vid Hornsundssjön ligger herrgårdarna Gäversnäs, Mälby, Hornsund och Skedevi. Mitt i sjön möts Flens, Helgesta och Forssa socknar och herrgårdarnas ägor. Gäversnäs och Mälby ligger i Helgesta socken, Skedevi i Forssa socken och Hornsund i Flens socken.

De omges av ett kuperat herrgårdslandskap som kännetecknas av omväxlande åkrar och betesmarker med ek och andra ädellövträd. Mangårdarna är placerade i typiska lägen på en höjd eller en udde invid vattnet som anas i bakgrunden. Mellan Hornsund och Skedevi, på södra sidan av sjöarna, länkas bebyggelsen samman av ett ålderdomligt vägnät, delvis kantat av alléer. Mälby och Gäversnäs norr om sjöarna ansluter till väg 57 genom långa raka allékantade uppfarter. Mellan Skedevi och Gäversnäs har det gått en vinterväg tvärs över sjön, utmärkt på Häradskartan från 1897.

Fornlämningarna i området visar att herrgårdarna har sitt ursprung i en yngre järnåldersbygd. Söder om Hornsund på ett högt berg ligger en fornborg från 500-talet. Vid varje herrgård finns det gravfält från yngre järnålder, bygravfält med högar och övertorvade stensättningar och vid Mälby finns en avhyst bytomt som visar hur Väsby gått upp i Mälby säteri. På en karta från 1677 visas två gårdar i Väsby, säteri i Mälby, två gårdar i Gäversnäs, säterier i Skedevi och Hornsund.

Gäversnäs hörde till Skedevi under 1600-talet. Huvudbyggnaden från 1700-talet är putsad i ljusgult med vit putsdekor och har brutet, svart plåttak. I slutningen ligger en flygel uppförd 1888 med ljusgrå puts, vit dekor och snickarglädje. Till gårdsbilden hör också en faluröd, timrad bod. Ekonomigården ligger vid sidan om mangården och består av faluröda byggnader från 1910-talet samt flera äldre timmerbyggnader. Öster om gården finns rester av en kalkugn.

Till Mälby leder en lång, rak allé. Huvudbyggnaden daterar sig troligen till 1700-talet och är vitputsad i en våning med frontespis och valmat tegeltak, flankerad av flyglar med samma utseende. Till gårdsmiljön hör tre äldre, faluröda timmerbyggnader som använts som arbetarbostäder och ekonomibyggnaders samt ytterligare

Hornsunds huvudbyggnad från tidigt 1700-tal.

Hornsunds mangård med huvudbyggnad flankerad av flyglar.

Hornsunds ekonomigård präglas av storarödfärgad ladugårdar och magasin från 1700-talet och framåt.

Utmed uppfarten till Skedevi ligger en rad av arbetarbostäder, likt en bruksgata.

Skedevi uppfördes vid mitten av 1700-talet i timmer och på 1800-talet fick huset en övervåning.

en arbetarbostad med rödfärgad panel och vit snickarglädje. Gårdsmiljön uppvisar en mycket välordnad, symmetrisk struktur, förstärkt av den långa allén. På en höjd öster om gården har det funnits en väderkvarn, byggnaden finns kvar utan vingar.

Hornsund ligger tätt inpå Hornssundsjön och mangården omfattar en huvudbyggnad i karolinsk stil flankerad av två flyglar i samma stil, samtliga byggnader är från tidigt 1700-tal. Miljön är ovanlig genom sin tätt sammanhållna gårdsmiljö med faluröda byggnader. Hornsund är ett exempel på en herrgårdsmiljö som förändrats, byggnaderna var vitputsade fram till 1960-talet då de fick faluröd panel. Huvudbyggnaden har frontespis och brutet tak med tegel, vindskivor är svarta och

fönsterkarmar ljusgråa. Flyglarna är timrade med samma färgsättning.

Ekonomigården ligger väster om mangården och domineras av en stor ladugård från 1878, där en del är uppförd av timmerstockar lagda i skiftesverk. Ladugården har svart plåttak. Till miljön hör flera uthus, några timrade. Samtliga byggnader är faluröda. Till herrgården hör även flera timrade, rödfärgade torp från 1800-talet. Några har panel och snickerierna är vita. Sjölund vid vattnet användes som skola under 1800-talet.

Skedevi ligger på en udde i Båven och finns omnämnd 1279 och 1319 som Skävo och Skidevi och då gården ägdes av biskopen i Strängnäs. Tillfartsvägen är delvis kantad av alléer och går genom betesmarker med ekskogspartier. Huvudbyggnad är uppförd i timmer under 1700-talets första hälft och efter en omfattande renovering 1874 fick den en övervåning. Byggnaden är klädd med ljusgrå panel, okragula snickerier och sadeltak med svart plåt. Flyglarna är byggda av timmer på 1700-talet och reveterade. Huvudbyggnad och flyglar är rusticerade med gråa detaljer. Herrgården omges av en trädgård och park. Här finns ett orangeri från 1800-talet och ett växthus med sadeltak samt en paviljong.

Ekonomigården ligger sydväst om mangården och omfattar ett antal ekonomibyggnader med faluröd panel eller skiftesverk. Snickeridetalljer är målade okragula. Utmed uppfarten ligger en rad av arbetarbostäder, likt en bruksgata, uppförda i slutet av 1800-talet. Fyra byggnader har faluröd locklistpanel med vita snickerier och det femte har ljus puts, samtliga har tegeltak.

Samtliga herrgårdsmiljöer är mycket välbevarade och visar tydligt hur godsens organiserades under 1700- och

VIKTIGA VÄRDEBÄRARE

- Gäversnäs herrgårdsmiljö med mangård, arbetarbostäder och ekonomigård.
- Mälby herrgårdsmiljö, symmetriskt ordnad mangård med en allé som en rak axel från huvudbyggnaden.
- Hornsund herrgårdsmiljö med sluten mangård och ladugårdsbacke med uthus.
- Skedevi herrgårdsmiljö med luftig mangård med huvudbyggnad och flyglar samt orangeri, ekonomigård med äldre magasin och rad av arbetarbostäder.
- Beteslandskap med ädellövskog, främst ekar.
- Öppet odlingslandskap, storskaligt vid Mälby och Gäversnäs, mer småbrutet och varierat vid Hornsund och Skedevi.
- Äldre vägsträckningar kantade av alléer.
- I området finns fornlämningar som visar på säteriernas kontinuitet bakåt till yngre järnålder.

Vägen till Hornsund och Skedevi går genom ett pastoralt landskap med välhävdade betesmarker. Här betar får vid Hornsund.

1800-talet. Mangårdarna är uppförda under 1700-talet med intressanta byggnadshistoriska detaljer. Byggnaderna speglar en rad olika funktioner och miljöerna speglar sin tids symmetriska ideal. Många av byggnaderna representerar stora arkitektoniska och byggnadshistoriska värden. Området är naturskönt med vackra utblickar över sjöar och hävdade betesmarker.

ATT TÄNKA PÅ

- Herrgårdarnas bebyggelsestruktur med huvudbyggnader, ekonomibyggnader, torp och arbetarbostäder från olika tidsskeden ska underhållas så att de finns kvar och kan berätta om godsens drift och organisation.
- Herrgårdsmiljöerna representerar stora arkitekturhistoriska och konstnärliga värden att ta vara på.
- Förändringar i godsmiljöerna ska ske med stor försiktighet.
- Eventuella nybyggnader eller tillbyggnationer ska underordna sig befintlig bebyggelse och anpassas i stil, skala och material.
- Det öppna odlingslandskapet med betade hagmarker med ekar och öppen jordbruksmark är bärande för förståelsen av godsens drift och upplevelsen av herrgårdslandskapet.
- Landskapsbilden ska skyddas.
- Äldre vägsträckningar kantade av alléer ska underhållas och bibehålla sin terränganpassade karaktär och vägbeläggning av grus.
- Fornlämningarna är skyddade enligt KML.

Landskapet präglas av välhävdade betesmarker med ek och andra lövträd. Markerna hålls öppna och betas av hästar och får.